CAL = « ÎMBLĂCIU »

În punctele 64 (Ineu, jud. Arad) și 316 (Sânnicolaul-Român, jud. Bihor) ale Atlasului Linguistic al României, îmblăciul se numește *cal:* « *cai* » pl. t. (64) și « *cal dă mblăt'ít* » (316).

În regiunea de șes în care se află aceste două comune, îmblăciul este foarte puțin întrebuințat. Abia se găsesc câte doi-trei îmblăcii într'o comună, care trec dela un gospodar la altul, ca să îmblătească puțina secară ce o seamănă pentru paiele ei (din care se fac legători pentru snopii de grâu). La întrebarea 5286 *(a îmblăti)* a chestionarului desvoltat al Atlasului, s'a răspuns: « *bát'ĕm cu cáii săcára* » (64) și « *mblăt'ím săcára cu cálu* (316). Grâul se treeră, sau în arie cu caii, sau, de un timp încoace, aproape exclusiv cu mașina.

Cum, înaintea apariției batozelor, în această regiune singurul procedeu de a scoate grăunțele de grâu din spic era treeratul în arie și cum pe șesul situat la apus de ultimii promontorii ai Munților Apuseni se cultiva, cu siguranță, încă din vremuri străvechi, foarte mult grâu, este natural ca terminologia procedeului mai puțin întrebuințat de a îmblăti (secara) cu îmblăciul să fie influențată de terminologia treeratului, singurul procedeu aplicat la grâu. Îmblăciul face același serviciu ca și calul în arie, deci poate fi numit *cal.*

Un astfel de împrumut făcut de terminologia îmblătitului dela terminologia treeratului este semnalat de W Meyer-Lubke în articolul *Zur Geschichte der Dreschgeräte*, apărut în *Worter und Sachen* I, p. 211—244. În Franța (Dép. Haute Saône) a îmblăti se zice *marcher.* La început se va fi zis *marcher* pentru treeratul cu caii; pe urmă s'a aplicat și îmblătitului. Chiar îmblăciul este numit *marcheur* (v. *Worter und Sachen* I, p. 237).

În același articol (p 239), Meyer-Lubke semnalează, din Italia, o seamă de termeni pentru îmblăciu *(kavalya, kavaira, kavaria, kavalyun, galavya* și *kavayoun)* pe care îi consideră « etymologisch dunkel ». Pentru cel din urmă *(kavayoun)*, care înseamnă și « stog » sau « snop », se gândește la *caballus*, dar numai întru cât are sensul din urmă. Se întreabă însă, ce are comun un stog cu un îmblăciu? De fapt aici avem de a face cu două cuvinte. Nu s'ar putea oare

BDD-A14816 © 1931-1933 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:25 UTC)

ca termenii aceştia italieni cu sensul de îmblăciu să derive din *caballus*, după ce au trecut printr'o desvoltare semantică asemănătoare celei a lui *cal* > *îmblăciu* din Bihor?

Fără îndoială şi în alte regiuni româneşti se vor descoperi termeni analogi. Astfel în comuna Sângerei (jud. Bălţi; n-rul cartografic în ALR 434), lemnul mai scurt al îmblăciului, cel care loveşte în spice, adică hădăragul, se numeşte *mânz*. În punctele 64 şi 316, hădăragul poartă numele tot de *cal* (chestiunea 5288). E probabil că s'a dat numele de *cal* întâi hădăragului (în Basarabia, *mânz)* şi pe urmă termenul a trecut asupra instrumentului întreg. De asemenea în Franţa (Dép. Nord) *bat* înseamnă îmblăciu, dar sensul primitiv s'a păstrat în regiunile învecinate ariei lui *bat;* tot aşa în Italia (Lombardia) *verga* « hădărag » a luat înţelesul îmblăciului întreg.

E ciudat că tocmai în apropierea graniţei din spre Ungaria nu există cuvântul *hădărag*, considerat de origine maghiară.

Numele oglăjilor în aceste două puncte din Bihor ţin tot de sfera semantică a calului. La chestiunea 5289 *(oglăji)* s'a răspuns: «*grumăzáre*» (64) şi «*g umăjóri (dă curáu̯ă)*» (316). Meyer-Lubke, în articolul citat (p. 242), semnalează *kulöts* « gât » cu sensul de oglăji, în Engadin.

Terminologia românească a îmblătitului nu este deci aşa de slavă (sau maghiară) cum o crede Meyer-Lubke (v. *Wörter und Sachen* I, p. 241). Nu este imposibil, ca termenii aceştia de origine latină (sau albaneză) referitori la îmblătit să reprezinte resturi din terminologia îmblătitului dinaintea influenţii slave.

Datele referitoare la limba română din articolul amintit al lui Meyer-Lübke trebue deci completate în felul următor: La p. 240 trebue adăugat că pe lângă *îmblăciu* se zice româneşte şi *cal* sau *cai* (în Bihor); la p. 241, că afară de termenul *hădărag* există şi *mânz* (în Basarabia) şi *cal* (în Bihor); la p. 242 trebue adăugaţi termenii *grumăzare* şi *grumăjori* (din Bihor) pe lângă *oglăji;* pe aceeaşi pagină trebue citată şi România (Bihorul) printre regiunile unde *battere* este întrebuinţat cu sensul de *a îmblăti* (cu îmblăciul).

E. PETROVICI

BDD-A14816 © 1931-1933 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:25 UTC)